

POLITYKA
INSIGHT

Wdrażanie dyrektywy AAQD w Polsce

Spis treści

s. 4 Wstęp

s. 5 Ważne daty

s. 6 Instrumenty przewidziane przez dyrektywę

s. 8 Kluczowe podmioty i postacie

s. 8 Ministerstwo Klimatu i Środowiska

s. 10 Ministerstwo Sprawiedliwości

s. 11 Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

s. 11 Ministerstwo Finansów

s. 12 Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

s. 12 Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy

s. 13 Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

s. 13 Ministerstwo Rozwoju i Technologii

s. 15 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

s. 15 Ministerstwo Zdrowia

s. 16 Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

s. 17 Polski Alarm Smogowy

s. 18 Europejskie Centrum Czystego Powietrza

AUTORZY

Ryszard Kolasiński

analityk ds. energetycznych, Polityka Insight

Marcin Pijaj

analityk, Polityka Insight

REDAKCJA

Weronika Kiebzak

PROJEKT GRAFICZNY

Urszula Dubiniec

Wszystkie wykorzystane fotografie pochodzą z publicznie dostępnych źródeł i materiałów prasowych.

POLITYKA INSIGHT

POLITYKA INSIGHT to źródło wiedzy o polskiej i europejskiej polityce oraz gospodarce dla liderów biznesu, decydentów politycznych i dyplomatów. Od 13 lat dostarcza swoim odbiorcom serwisy analityczne dostępne w abonamentach, przygotowuje raporty i prezentacje na zlecenie polskich i międzynarodowych instytucji oraz organizuje debaty i konferencje. Analityków i analityczki Polityki Insight można usłyszeć w regularnie publikowanych autorskich seriach podcastowych, m.in. Nasłuchu i Energii do zmiany.
www.politykainsight.pl

Warszawa, styczeń 2025 r.

Wstęp

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2024/2881 z dnia 23 października 2024 r., znana jako dyrektywa AAQD (Ambient Air Quality Directive), stanowi najnowszą inicjatywę Unii Europejskiej dążącą do poprawy jakości powietrza w państwach członkowskich. Nowa wersja dyrektywy upraszcza przepisy, scalając dwa wcześniejsze akty prawne (2008/50/WE i 2004/107/WE) w jeden spójny dokument. Jej głównym celem jest zaostrzenie norm czystości w powietrzu oraz ujednoczenie działań na rzecz ochrony zdrowia ludzi i środowiska.

Dyrektywa wprowadza nowe, bardziej rygorystyczne dopuszczalne poziomy zanieczyszczeń, które mają obowiązywać od 2030 r. Kluczowe zmiany obejmują obniżenie dopuszczalnych średniorocznych stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} (z 20 do 10 µg/m³), PM₁₀ (z 40 do 20 µg/m³) oraz dwutlenku azotu (z 40 do 20 µg/m³). Dyrektywa harmonizuje również wskaźniki jakości powietrza w całej Unii Europejskiej, co ma na celu ujednoczenie metod monitorowania i raportowania danych o stężeniach zanieczyszczeń. Ważnym elementem nowych przepisów jest zwiększenie dostępu społeczeństwa do informacji o jakości powietrza. Wprowadzono nowe poziomy informowania obywateli o zagrożeniach związanych z zanieczyszczeniem oraz mechanizmy zwiększające przejrzystość w tym zakresie. Co istotne, dyrektywa zapewnia także możliwość dochodzenia odszkodowań od Skarbu Państwa przez osoby, które ucierpiały na skutek zanieczyszczonego powietrza. Ma to zwiększyć odpowiedzialność za naruszenia norm i zmobilizować państwa członkowskie do skuteczniejszej ochrony zdrowia obywateli.

Dla Polski, która boryka się z poważnymi problemami związanymi z jakością powietrza, nowe wymogi stanowią duże wyzwanie. Wiele polskich miast regularnie odnotowuje przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń, zwłaszcza pyłów zawieszonych i benzo(a)pirenu. Aby sprostać nowym standardom, konieczne będzie przyspieszenie działań na rzecz wymiany starych pieców grzewczych i rozwoju transportu publicznego, a także bardziej efektywne przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu. Proces ten będzie wymagał dużych nakładów finansowych i skutecznego wdrażania polityk środowiskowych zarówno na szczeblu lokalnym, jak i krajowym.

Państwa członkowskie będą miały dwa lata na transpozycję przepisów dyrektywy do prawa krajowego. Oznacza to, że Polska musi dostosować swoje regulacje do końca 2026 r. Kolejnym krokiem będzie osiągnięcie zaostrzonych norm jakości powietrza do 2030 r., co wymaga nie tylko działań technicznych, ale także edukacji społeczeństwa i szeroko zakrojonych kampanii informacyjnych.

Nowa dyrektywa AAQD to istotny krok w kierunku poprawy jakości powietrza w Europie. Jej realizacja może przełożyć się na wyższą jakość życia obywateli i zmniejszenie liczby przedwczesnych zgonów związanych z zanieczyszczeniem powietrza. Według wyliczeń Europejskiego Centrum Czystego Powietrza każdego roku po wprowadzeniu przepisów dyrektywy uda się zapobiec 21 tysiącom takich śmierci. Skuteczne wdrożenie nowych standardów stanie się kluczowym elementem walki o czystsze powietrze i zdrowsze środowisko. Dla Polski oznacza to konieczność podjęcia zdecydowanych działań w celu redukcji emisji zanieczyszczeń oraz inwestycji w nowoczesne i ekologiczne technologie.

Ważne daty

23 października 2024 r.

przyjęcie dyrektywy AAQD

24 grudnia 2024 r.

powołanie zespołu do spraw wdrożenia dyrektywy
w Ministerstwie Klimatu i Środowiska

11 grudnia 2026 r.

termin na wdrożenie dyrektywy AAQD do prawa krajowego

2025–2026

opracowanie i przyjęcie ustawy o jakości powietrza oraz odpowiednich
aktów wykonawczych pozwalających na realizację jej celów

31 grudnia 2029 r.

termin na sporządzenie planów ochrony powietrza, planów działań na
rzecz jakości powietrza i planów działań krótkoterminowych

1 stycznia 2030 r.

wejście w życie zaostrzonych norm jakości powietrza

Instrumenty przewidziane przez dyrektywę

Plany ochrony powietrza (POP) – państwa członkowskie są zobowiązane do ich opracowania dla obszarów, w których poziomy zanieczyszczeń powietrza przekraczają jakąkolwiek wartość dopuszczalną lub docelową wskazaną w załączniku I sekcja 1. W planach tych muszą zostać określone odpowiednie działania, które umożliwią osiągnięcie wymaganych norm. Dodatkowo należy zapewnić, że czas przekroczenia tych wartości będzie możliwie najkrótszy i nie przekroczy czterech lat od końca roku kalendarzowego, w którym po raz pierwszy zgłoszono przekroczenie.

Artykuł 19 dyrektywy stanowi, że plany ochrony powietrza należy opracować jak najszybciej i nie później niż dwa lata po roku kalendarzowym, w którym odnotowano przekroczenie. Jeśli natomiast uda się wykazać, że docelowe wartości zostaną osiągnięte dzięki już obowiązującym środkom, możliwe będzie odstępianie od tworzenia nowych planów. W przypadku, gdy przekroczenia utrzymują się przez trzy lata po ustanowieniu planu, państwa członkowskie są zobowiązane do aktualizacji planów i wprowadzenia dodatkowych, skuteczniejszych środków. Aktualizacja powinna nastąpić nie później niż pięć lat po ustanowieniu poprzedniego planu.

Plany ochrony powietrza muszą określać lokalizację nadmiernego zanieczyszczenia, czyli identyfikację regionu, miasta oraz konkretnych punktów pomiarowych z podaniem współrzędnych geograficznych. Należy także uwzględnić ogólną charakterystykę strefy objętej planem (np. obszar miejski lub przemysłowy) oraz jej inne istotne cechy. Plan powinien też wskazywać zanieczyszczenia, których poziomy przekraczają ustalone normy, a także zawierać analizę przyczyn tych przekroczeń, w tym ocenę źródeł emisji i czynników prowadzących do zanieczyszczenia.

Dyrektywa wymaga przedstawienia scenariusza odniesienia, który pokazuje prognozy dotyczące jakości powietrza w sytuacji, gdy nie zostaną podjęte żadne dodatkowe środki. Plany powinny też zawierać szczegóły dotyczące działań mających na celu poprawę jakości powietrza, w tym ocenę ich przewidywanego wpływu na redukcję zanieczyszczeń oraz harmonogram ich wdrażania. W przypadku zanieczyszczeń o charakterze transgranicznym należy opisać współpracę z innymi państwami członkowskimi. Istotne jest również uwzględnienie środków ochrony wrażliwych grup ludności, takich jak dzieci czy osoby starsze, oraz opisanie procesu konsultacji społecznych, które angażują obywateli w tworzenie i wdrażanie planów.

Plany działania na rzecz jakości powietrza – rodzaj planów ochrony powietrza zdefiniowanych w dyrektywie. Muszą być opracowane dla stref, w których przekraczane są dopuszczalne normy zanieczyszczeń oraz gdy istnieje ryzyko, że państwa członkowskie nie osiągną wartości dopuszczalnych w terminie określonym przez dyrektywę, tj. do 31 grudnia 2029 r.

Plany działań krótkoterminowych (PDK) – państwa członkowskie muszą ustanowić je w strefach, gdzie istnieje zagrożenie przekroczenia progów alarmowych dla zanieczyszczeń. Celem tych planów jest zmniejszenie ryzyka wystąpienia przekroczeń lub ograniczenie czasu ich trwania. W przypadku gdy możliwość redukcji zanieczyszczenia pyłami zawieszonymi (PM_{2,5} i PM₁₀) jest ograniczona ze względu na lokalne warunki, plany mogą skupiać się na działaniach ochronnych dla ogółu społeczeństwa lub poszczególnych wrażliwych grup ludności.

Wśród potencjalnych środków, które mogą być zastosowane w ramach planów działań krótkoterminowych, dyrektywa wymienia:

- ◆ nakładanie ograniczeń w ruchu pojazdów, zwłaszcza w miejscach uczęszczanych przez grupy szczególnie narażone na skutki zanieczyszczeń powietrza;
- ◆ obniżenie kosztów transportu publicznego lub wprowadzenie darmowej komunikacji;
- ◆ zawieszenie prac na budowach;
- ◆ czyszczenie ulic;
- ◆ wprowadzenie elastycznego czasu pracy na terenie strefy objętej planem.

Państwa członkowskie są zobowiązane do informowania społeczeństwa o ryzyku przekroczenia progów alarmowych oraz o środkach podjętych w ramach planów działań krótkoterminowych. Informacje te powinny być przekazywane w sposób jasny i dostępny, aby umożliwić obywatelom podjęcie odpowiednich działań ochronnych.

Kluczowe podmioty i postacie

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Ministerstwo odpowiada za wdrożenie dyrektywy AAQD w Polsce, bo podlegają mu dwa działy administracji rządowej związane z ochroną powietrza: „klimat” i „środowisko”. Kluczową rolę odgrywa **Departament Ochrony Powietrza i Negocjacji Klimatycznych**, który został powołany w marcu 2024 r., a wcześniej przez wiele lat funkcjonował pod innymi, podobnymi nazwami. Zgodnie z przyjętym w ministerstwie podziałem obowiązków nadzór nad tym departamentem sprawuje wiceminister Krzysztof Bolesta. Jego pracami kieruje dyrektorka Katarzyna Wrona, ale za sprawy smogu odpowiada bezpośrednio jej zastępca – Piotr Łyczko.

Krzysztof Bolesta

Wiceminister klimatu i środowiska od lutego 2024 r. Podlegają mu departamenty Elektromobilności i Innowacji, Funduszy Europejskich oraz Ochrony Powietrza i Negocjacji Klimatycznych. Nadzoruje Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz fundusze wojewódzkie. Bolesta jest związany z Polską 2050, a jego pozycja w resorcie jest silna dzięki kompetencjom i doświadczeniu merytorycznemu (przez ponad 12 lat był urzędnikiem Komisji Europejskiej, a w latach 2012–2015 pracował w gabinecie politycznym dwóch polskich ministrów środowiska). W ostatnich miesiącach w obszarze ochrony powietrza odpowiadał m.in. za przyjęte w listopadzie 2024 r. rozporządzenie o normach jakościowych węgla dla gospodarstw domowych czy projektowane rozporządzenie dotyczące norm dla biomasy.

Piotr Łyczko

Zastępca dyrektora Departamentu Ochrony Powietrza i Negocjacji Klimatycznych od marca 2024 r. Jest jednym z najbardziej kompetentnych w Polsce specjalistów i urzędników do spraw ochrony powietrza. Doświadczenie zdobywał pracując przez kilkanaście lat jako zastępca dyrektora Departamentu Środowiska w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego. Kształtował tam jedne z pierwszych programów ochrony powietrza i uchwał antysmogowych w Polsce. Współtworzył także projekt LIFE, w ramach którego powołana została sieć tzw. ekodoradców, wykwalifikowanych w zakresie ochrony powietrza i zarządzania energią. Uchodzi za osobę apolityczną.

24 grudnia 2024 r. w Ministerstwie Klimatu powołano **zespół do spraw wdrożenia dyrektywy AAQD**. Jego celem jest analiza nowych przepisów i przygotowanie do ich wdrożenia do prawa krajowego, a także oszacowanie ekonomicznych i społecznych skutków tych zmian. W skład zespołu wejdą urzędnicy Ministerstwa Klimatu oraz pracownicy podległych mu instytucji: Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ), Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) oraz Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego (IOŚ-PIB). Posiedzenia zespołu będą się odbywać przynajmniej raz na miesiąc, a do udziału w nich mogą być też zapraszani eksperci zewnętrzni, przede wszystkim z innych ministerstw.

Zespół do spraw wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2881

Według wstępnych informacji w zespole zostaną utworzone trzy grupy robocze, odpowiedzialne za największe wyzwania prawne i organizacyjne związane z wdrażaniem dyrektywy:

- Pierwsza zajmie się wprowadzaniem **zmian w monitoringu jakości powietrza**, w tym tworzeniem tzw. superstacji monitoringu na terenach miejskich i wiejskich. Kluczową rolę będą w niej pełnili przedstawiciele GIOŚ oraz IOŚ-PIB – instytucji realizujących te zadania w administracji państwowej. GIOŚ będzie też koordynować prace w grupie.
- Druga będzie odpowiedzialna za **nowe plany strategiczne dotyczące ochrony powietrza**. Szczególnie ważna będzie tu współpraca z samorządowcami w urzędach marszałkowskich, którzy będą współtworzyć długo-, średnio- i krótkoterminowe plany ochrony powietrza. Pracami grupy ma kierować dyrektor Piotr Łyczko.
- Trzecia zajmie się natomiast kwestią **udziału społeczeństwa** w procesie tworzenia regulacji antyśmogowych na poziomie krajowym i lokalnym oraz możliwością **zaskarżenia do sądów** działań podejmowanych w tym zakresie przez administrację samorządową i centralną. Istotne znaczenie będzie miał gościnny udział przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Pracami trzeciej grupy, podobnie jak drugiej, pokieruje dyrektor Piotr Łyczko.

PARTNERSTWO: **Środowisko dla Rozwoju**

W marcu 2024 r. Ministerstwo Klimatu rozpoczęło realizację projektu Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju, finansowanego ze środków unijnych. To kontynuacja inicjatywy prowadzonej wcześniej w latach 2020–2022. Celem Partnerstwa jest zwiększenie współpracy i stworzenie sieci kontaktów pomiędzy podmiotami zarządzającymi funduszami unijnymi – samorządami, instytucjami naukowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

W ramach programu ministerstwo organizuje co roku kilka spotkań stacjonarnych i warsztatów oraz wyjazdy studyjne. W 2024 r. podczas spotkań poruszano m.in. kwestie związane z walką ze smogiem, takie jak tworzenie planów ochrony powietrza, kontrole palenisk czy rola Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków. W listopadzie 2024 r. jedno ze spotkań dotyczyło także wdrażania dyrektywy AAQD, w tym identyfikowania stref, dla których potrzebna będzie derogacja od nowych norm.

W 2024 r. ponad trzy czwarte uczestników Partnerstwa stanowili samorządowcy różnych szczebli. W spotkaniach uczestniczyli również przedstawiciele GDOŚ i regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, organizacji branżowych – Konfederacji Lewiatan i Fali Renowacji – oraz organizacji pozarządowych, takich jak Europejskie Centrum Czystego Powietrza, Rodzice dla Klimatu i Polski Alarm Smogowy.

W 2024 r. za koordynację tematu walki ze smogiem w ramach Partnerstwa odpowiadała **Maria Liberda**, naczelniczka Wydziału Wdrażania Mechanizmów Ochrony Powietrza w ministerstwie. Od początku 2025 r. zawiesiła ona jednak swoją działalność w ramach tej inicjatywy w związku z rozpoczęciem stażu zawodowego w Komisji Europejskiej. Z ramienia ministerstwa w pracach Partnerstwa uczestniczyły również **Emilia Konopka-Górna**, naczelniczka Wydziału do spraw Jakości Powietrza, oraz radczyni prawna resortu **Marzena Zawalich**.

Ministerstwo Sprawiedliwości

W kontekście walki ze smogiem ministerstwo odgrywa rolę pośrednią, opracowując rozwiązania umożliwiające egzekwowanie prawa środowiskowego i interweniowanie w przypadkach jego łamania, takich jak nielegalne spalanie odpadów czy emisja szkodliwych substancji. Resort współtworzy i opiniuje regulacje dotyczące m.in. norm emisji i zasad przeciwdziałania zanieczyszczeniom. Kontrola przestrzegania tych przepisów należy do prokuratury i sądów, które podlegają Ministrowi Sprawiedliwości i Prokuratorowi Generalnemu Adamowi Bodnarowi.

Po wejściu w życie dyrektywy rola Ministerstwa Sprawiedliwości w walce z zanieczyszczeniami powietrza znacząco się zwiększy. Państwa członkowskie będą zobowiązane do zapewnienia obywatelom prawa **do procedury odwoławczej przed sądem** zgodnie z ich krajowym systemem prawnym. Mechanizm ten umożliwi kwestionowanie zgodności z prawem zarówno decyzji, działań, jak i zaniechań państw członkowskich w zakresie lokalizacji oraz liczby punktów pomiarowych poziomu zanieczyszczeń powietrza. Dyrektywa nakłada również na państwa członkowskie obowiązek wprowadzenia **przepisów, które umożliwią obywatelom dochodzenie i uzyskanie rekompensaty za szkodę poniesioną w wyniku zaniedbań organów odpowiedzialnych za osiągnięcie norm jakości powietrza**. Ponadto dyrektywa wymaga od państw zaostrezenia sankcji za łamanie przepisów przyjętych na jej podstawie, aby skutecznie i terminowo osiągnąć przewidziane normy.

W pracach nad wdrażaniem dyrektywy Ministerstwo Sprawiedliwości reprezentować będą specjaliści z Departamentu Prawa Cywilnego i Gospodarczego oraz Departamentu Prawa Karnego. Ministerstwo nie będzie miało stałych przedstawicieli oddelegowanych do pracy przy dyrektywie. Skład jego reprezentacji będzie zależał od tematyki poszczególnych spotkań w ramach grupy roboczej.

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Kancelaria odpowiada za **koordynację procesu dostosowywania polskiego prawa do przepisów unijnych**. Szczególnie ważny jest Departament Prawa Unii Europejskiej, który potwierdza zgodność projektowanych w Polsce regulacji z prawem Unii oraz przygotowuje niezbędne analizy dla administracji rządowej.

Departament Prawa Unii Europejskiej odpowiada również za reprezentowanie Polski w **postępowaniach naruszeniowych**, wszczynanych przez Komisję Europejską w przypadku złamania prawa unijnego. W lutym 2021 r. Bruksela rozpoczęła procedurę wobec Warszawy w związku z niezrealizowaniem przepisów poprzedniej dyrektywy o jakości powietrza z 2008 r. To postępowanie nadal trwa, a prace wdrożeniowe nad nową dyrektywą AAQD będą okazją do uzupełnienia dotychczasowych braków.

Od 2024 r. Departamentem Prawa Unii Europejskiej kieruje **Katarzyna Majcher** – doświadczona prawniczka, która pełniła funkcję wicedyrektorki i dyrektorki tej jednostki w latach 2010–2018. W przeszłości blisko współpracowała z Piotrem Serafinem, obecnie polskim komisarzem w Unii.

Ministerstwo Finansów

W procesie wdrażania dyrektywy najważniejszym zadaniem ministerstwa będzie zabezpieczenie środków na związane z nią dodatkowe obowiązki organów administracji. Chodzi m.in. o rozszerzony monitoring jakości powietrza, który, według wstępnych nieoficjalnych informacji, będzie wymagał wzmocnienia budżetu GIOŚ o łącznie 80 mln zł do 2030 r.

W ministerstwie wdrażaniem dyrektywy zainteresowane będą **Departament Wspierania Polityk Gospodarczych**, kierowany przez Artura Kawalera oraz **Departament Współpracy Międzynarodowej**, kierowany przez Pawła Siwka. W pierwszym z nich funkcjonuje Wydział Polityk Klimatycznych, a w drugim – Wydział Finansowania Polityk Unii Europejskiej i Współpracy Rozwojowej.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Jako urząd administracji państwowej, GIOŚ odpowiada za kontrolę przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania i ocenę jego stanu. Na tej podstawie GIOŚ prowadzi badania jakości powietrza i ogólnopolski monitoring jego zanieczyszczenia, a te i inne zadania realizuje z pomocą 16 podległych mu inspektoratów wojewódzkich (WIOŚ).

Krajowe i regionalne struktury Inspektoratu będą kluczowe dla realizacji przepisów dyrektywy dotyczących zwiększonego monitoringu jakości powietrza. Ważną rolę w tym procesie odegra Departament Monitoringu Środowiska, od wielu lat nadzorowany przez dyrektorkę **Annę Wiech**. Jego struktura obejmuje 16 wydziałów zlokalizowanych w siedzibach regionalnych inspekcji ochrony środowiska.

Istotne zadania spoczną też na **Krajowym Laboratorium Referencyjnym do spraw jakości powietrza atmosferycznego**, które funkcjonuje w Inspektoracie od 2011 r. i zostało powołane na mocy dyrektywy o czystym powietrzu z 2008 r. Jego siedziba mieści się w Krakowie, a kierownikiem jest **Tomasz Frączkowski**.

Główny Inspektor Ochrony Środowiska

Od kwietnia 2024 r. stanowisko to zajmowała Joanna Piekutowska, jednak w grudniu 2024 r. została odwołana. Jak podało ministerstwo, zmiana personalna ma pomóc w transformacji GIOŚ w obliczu obecnych i nadchodzących wyzwań, czego nie udało się zrealizować Piekutowskiej, związanej z inspekcją środowiska od początku kariery zawodowej. W połowie stycznia 2025 r. zakończył się nabór kandydatów w konkursie na nowego Głównego Inspektora, a jego ostateczny wybór spodziewany jest w lutym 2025 r.

Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy

Instytut podlega Ministerstwu Klimatu i Środowiska. Zajmuje się budową naukowych podstaw ochrony środowiska, dostarczaniem wiedzy administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotom gospodarczym, a także podnoszeniem poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa.

IOŚ-PIB będzie odgrywał ważną rolę w procesie wdrażania dyrektywy. Odpowiada za wykonywanie obliczeń i prognoz jakości powietrza dla terytorium Polski, będzie więc wspierał GIOŚ w rozszerzeniu sieci monitoringu powietrza. Takie prognozy będą też kluczowe dla prac nad planami ochrony powietrza oraz wyznaczania stref objętych ewentualną derogacją od norm. W kierownictwie IOŚ-PIB zasiada dwójka prawników o dużym doświadczeniu w kwestii wpływu społeczeństwa na polityki klimatyczne, którzy dyrektywa istotnie wzmacnia.

Marcin Stoczkiewicz

Dyrektor IOŚ-PIB, powołany przez ministerkę klimatu Paulinę Hennig-Kloskę w sierpniu 2024 r. Jest doktorem habilitowanym nauk prawnych, specjalistą od prawa gospodarczego, prawa ochrony środowiska i prawa ochrony klimatu. W latach 2010–2024 był pracownikiem polskiego oddziału ClientEarth – w ostatnim czasie pełnił funkcję dyrektora działu prawa ochrony środowiska w międzynarodowej strukturze organizacji.

Ilona Jędrasik

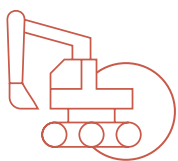
Zastępczyni dyrektora IOŚ-PIB do spraw zmian klimatu i współpracy międzynarodowej, powołana przez ministerkę klimatu w październiku 2024 r. Specjalizuje się w polityce klimatycznej, energetycznej i jakości powietrza. Do października 2024 r. była prezeską polskiego oddziału ClientEarth, wcześniej kierowała tam zespołem klimatyczno-energetycznym.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Ministerstwo sprawuje nadzór nad wdrażaniem w Polsce funduszy europejskich oraz odpowiada za koordynację polityki rozwoju państwa z ich wykorzystaniem. Rolą ministerstwa w realizacji dyrektywy będzie zaplanowanie i zabezpieczenie odpowiednich środków na przewidziane w niej działania, w tym m.in. dokładniejszy monitoring jakości powietrza. Równocześnie ministerstwo odpowiada za przygotowanie polskiego planu społeczno-klimatycznego na potrzeby podziału wpływów ze sprzedaży uprawnień do emisji w ramach systemu EU ETS2.

Za oba te zadania odpowiada Departament Programów Infrastrukturalnych. Jego dyrektorem od 2019 r. jest **Jarosław Orliński**, który wcześniej pełnił analogiczną funkcję w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju. Za kwestie związane bezpośrednio z dyrektywą będzie natomiast odpowiadać zastępczyni dyrektora **Monika Grażka** – związana z ministerstwem od 2022 r., a wcześniej przez wiele lat z Departamentem Funduszy Europejskich nieistniejącego już Ministerstwa Energii.

Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Ministerstwo odegra istotną rolę pomocniczą przy wprowadzaniu przepisów mających ułatwić osiągnięcie celów wyznaczonych przez dyrektywę. Resort odpowiada za politykę w obszarze efektywności energetycznej budynków, a także wdrażanie do prawa krajowego przepisów dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków z kwietnia 2024 r. (tzw. dyrektywa budynkowa).

W resorcie za efektywność energetyczną zasobu nieruchomości odpowiada **Departament Zrównoważonej Gospodarki**, podlegający wiceministrowi rozwoju Tomaszowi Lewandowskiemu z Nowej Lewicy. Do zadań departamentu należy m.in. nadzorowanie charakterystyki energetycznej budynków, prowadzenie centralnego rejestru charakterystyki energetycznej oraz weryfikacja świadectw charakterystyki energetycznej i protokołów z kontroli systemu ogrzewania. Departament zajmuje się również przygotowaniem i realizacją Społecznego Funduszu Klimatycznego.

Ważny z punktu widzenia walki ze smogiem jest również nadzorowany przez Ministerstwo Rozwoju **Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego**. Podlega mu Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków (CEEB), która od 2021 r. gromadzi dane dotyczące źródeł ciepła i spalania paliw w budynkach. Dzięki danym CEEB gminy mogą na bieżąco śledzić, czym ogrzewane są budynki, a raporty CEEB stanowią podstawę działań na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń powietrza. Pracę Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego nadzoruje wiceminister rozwoju Michał Jaros z Koalicji Obywatelskiej. Przystarzałe systemy ogrzewania są główną przyczyną polskich problemów ze smogiem, co sprawi, że Ministerstwo Rozwoju i Technologii odegra ważną rolę w procesie wdrażania dyrektywy.

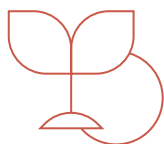
Aneta Piątkowska

Dyrektorka Departamentu Zrównoważonej Gospodarki w Ministerstwie Rozwoju i Technologii. Jej doświadczenie obejmuje kształtowanie polityk publicznych, zarządzanie gospodarcze UE oraz ocenę skutków polityki klimatyczno-energetycznej. Od 2015 r. jest zaangażowana w proces koordynacji udziału Polski w realizacji Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Wcześniej w Ministerstwie Rozwoju była zastępczynią dyrektora w Departamencie Analiz Gospodarczych.

Dorota Cabańska

Główna Inspektorka Nadzoru Budowlanego od czerwca 2022 r. Wcześniej przez niecałe dwa lata pełniła obowiązki Głównego Inspektora. Zanim dołączyła do Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego (GUNB) jako zastępczyni Głównego Inspektora ds. cyfryzacji w marcu 2020 r., była dyrektorką Departamentu Gospodarki Niskoemisyjnej w Ministerstwie Rozwoju oraz wicedyrektorką Departamentu Utrzymania i Rozwoju Systemów w Ministerstwie Cyfryzacji. W GUNB uruchomiła i wdrożyła projekt cyfryzacji oraz pierwszy portal do obsługi procesu inwestycyjno-budowlanego – eBudownictwo. Zajmuje się nowymi technologiami niskoemisyjnymi, a także systemami i narzędziami mającymi na celu wsparcie termomodernizacji oraz walkę z ubóstwem energetycznym.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Poszczególne plany ochrony powietrza będą musiały uwzględnić problematykę rolnictwa jako czynnika przyczyniającego się do powstawania smogu. Rolnictwo emituje m.in. znaczne ilości amoniaku, który przyczynia się do powstawania pyłów zawieszonych PM_{2,5}. Mimo to temat zanieczyszczeń powietrza pochodzących z rolnictwa nie był dotychczas szeroko omawiany w Polsce. Badania na ten temat prowadzi jednak w ostatnich latach IOŚ-PIB, pod kierownictwem prof. Joanny Stróżewskiej – kierowniczką Zakładu Modelowania Atmosfery i Klimatu.

Obecnie resort rolnictwa nie prowadzi bezpośrednich działań antysmogowych, działa jednak na rzecz ograniczania emisji, promując odpowiednie przechowywanie i stosowanie nawozów organicznych, oraz wspiera zrównoważoną produkcję rolną. Ministerstwo realizuje programy wsparcia finansowego umożliwiające rolnikom inwestycje w technologie niskoemisyjne, m.in. przy modernizacji budynków gospodarczych czy budowaniu instalacji biogazowych. Wspiera również rozwój rolnictwa ekologicznego oraz edukuje rolników w zakresie zrównoważonych praktyk. Dodatkowo ministerstwo promuje badania nad innowacjami technologicznymi, które mogą zmniejszyć emisje z rolnictwa. Za realizację zadań związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w rolnictwie odpowiada Departament Rynków Rolnych i Transformacji Energetycznej Obszarów Wiejskich, którym kieruje dr Waldemar Guba.

Waldemar Guba

Dyrektor Departamentu Rynków Rolnych i Transformacji Energetycznej Obszarów Wiejskich od 2020 r. W latach 1994–2003 pracował w Sekcji Analiz Ekonomicznych Polityki Rolnej (SAEPR) Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), gdzie był zaangażowany w proces negocjacji akcesyjnych do UE. Od 2003 r. pracuje w Ministerstwie Rolnictwa, gdzie kierował Departamentem Rynków Rolnych (2003–2008), Departamentem Prognoz i Analiz (2008–2010) oraz Departamentem Strategii i Analiz (2010–2020). Posiada tytuł doktora nauk rolnych, który uzyskał w 2000 r. na Uniwersytecie w Getyndze.

Ministerstwo Zdrowia

Ministerstwo nie będzie bezpośrednio uczestniczyło w pracach wdrożeniowych dyrektywy w Polsce. Odpowiada jednak za system ochrony zdrowia, dla którego smog stanowi znaczące wyzwanie. Ministerstwo sprawuje też nadzór nad Głównym Inspektoratem Sanitarnym, który prowadzi akcje informacyjne o wpływie zanieczyszczenia powietrza na zdrowie i sposobach ochrony przed tym.

W skali lokalnej ministerstwo może też być zainteresowane pracami nad planami ochrony powietrza dla stref, w których znajdują się gminy uzdrowiskowe. Wiele z nadzorowanych przez resort uzdrowisk, szczególnie na południu kraju, znajduje się na obszarach, gdzie

normy jakości powietrza są przekraczane przez wiele dni w roku. Zwróciła na to uwagę Najwyższa Izba Kontroli, która w sierpniu 2024 r. negatywnie oceniła dotychczasowe działania ministrów zdrowia w tym obszarze.

Katarzyna Kacperczyk

Wiceministerka zdrowia od stycznia 2024 r. Odpowiada za nadzór nad departamentami Analiz i Strategii, Oceny Inwestycji oraz Współpracy Międzynarodowej. Jest członkinią Komitetu do spraw Europejskich. Według nieoficjalnych informacji jest jedną z lepiej zorientowanych urzędniczek ministerstwa w temacie zanieczyszczenia powietrza, co wynika z jej osobistego zaangażowania aktywistycznego na poziomie lokalnym. To z jej inicjatywy ministerka zdrowia Izabela Leszczyńska miała podkreślać kwestię zanieczyszczenia powietrza, wymieniając priorytety ministerstwa podczas prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej.

Rada do spraw Zdrowia Publicznego

Powstała w 2016 r. i jest organem opiniotwórczo-doradczym ministra zdrowia. W jej skład wchodzi przedstawiciele wszystkich ministerstw, prezydenta oraz innych organów administracji rządowej i samorządowej. Zasiadają też w niej przedstawiciele lekarzy, pielęgniarzy, farmaceutów, fizjoterapeutów oraz innych zawodów medycznych. Jej pracami kieruje przewodnicząca, obecnie wiceminister zdrowia Wojciech Konieczny.

W ostatnich latach rada kilkakrotnie zajmowała się tematyką zanieczyszczenia powietrza w Polsce, wydając na ten temat stanowiska i opinie. Od 2021 r. w ramach rady działa też Zespół Roboczy do spraw Wpływu Zanieczyszczenia Powietrza na Zdrowie. Ważną rolę odgrywa w nim Łukasz Adamkiewicz – prezes zarządu fundacji Europejskie Centrum Czystego Powietrza (opisana dalej).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusz, nadzorowany przez Ministerstwo Klimatu, jest najważniejszym elementem systemu finansowania inwestycji w ochronę środowiska i gospodarkę wodną w Polsce. Jego działalność wspiera 16 funduszy wojewódzkich, które skupiają się głównie na projektach o charakterze regionalnym. NFOŚiGW oferuje pożyczki i dotacje na projekty środowiskowe realizowane przez samorządy, firmy, instytucje publiczne, organizacje społeczne oraz osoby fizyczne. W 2025 r. jego budżet sięga 16 mld zł.

Fundusz jest ważnym krajowym dysponentem środków unijnych. Wypłacane przez niego dotacje lub pożyczki mogą wspierać realizację wymogów dyrektywy, w tym **rozwój monitoringu jakości powietrza**. Równocześnie kluczowym zadaniem NFOŚiGW pozostaje

realizacja **rządowych programów priorytetowych na rzecz walki ze smogiem** – w tym programu dotacji do wymiany źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych „Czyste powietrze”, a także innych programów ukierunkowanych na termomodernizację budynków mieszkalnych i niemieszkalnych oraz ich transformację energetyczną.

Dorota Zawadzka-Stępnia

Prezesa NFOŚiGW od marca 2024 r. Wcześniej pełniła funkcję dyrektorki Biura Ochrony Powietrza i Polityki Klimatycznej w warszawskim ratuszu (2022–2024) oraz wiceprezesa NFOŚiGW (2014–2015). W latach 2008–2013 była doradczynią i dyrektorką w Ministerstwie Środowiska (u ministrów Macieja Nowickiego, Andrzeja Kraszewskiego i Marcina Korolca). W tym czasie przewodniczyła też radzie nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. W latach 2016–2019 była związana z warszawskim biurem PwC, a następnie przez ponad dwa lata kierowała Departamentem Energii i Zmian Klimatu w Konfederacji Lewiatan. Niezwiązana z żadną partią, dobrze współpracowała z władzami warszawskiego ratusza zarządzanego przez Rafała Trzaskowskiego.

Robert Gajda

Wiceprezes NFOŚiGW, odpowiedzialny za program „Czyste powietrze”, ochronę wód i adaptację do zmian klimatu. Gajda jest kojarzony z ministką klimatu Pauliną Hennig-Kloską, która wskazywała go jako kandydata na prezesa NFOŚiGW. Jest ekonomistą i członkiem Polski 2050. W 2023 r. bezskutecznie kandydował do Sejmu. Od stycznia 2019 r. do lutego 2024 r. był prezesem zarządu Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Kole (woj. wielkopolskie). Jako wiceprezes Funduszu był krytykowany za wstrzymanie naboru wniosków w programie „Czyste powietrze” oraz jego powolną reformę. Według nieoficjalnych doniesień, z tego powodu miała mu grozić dymisja, ale ostatecznie zachował stanowisko.

Polski Alarm Smogowy

Polski Alarm Smogowy (PAS) koordynuje pracę lokalnych ruchów społecznych zabiegających o poprawę jakości powietrza na poziomie lokalnym i ogólnokrajowym. Organizacja działa od lutego 2015 r., kiedy doszło do połączenia funkcjonujących wcześniej Krakowskiego, Dolnośląskiego i Podhalańskiego Alarmu Smogowego. Obecnie inicjatywa zrzesza około 50 lokalnych oddziałów, które operują zarówno w największych miastach, jak i małych miasteczkach i wsiach. Najwięcej komórek działa w województwach: małopolskim, śląskim i mazowieckim; nie ma ich natomiast na Lubelszczyźnie, Podlasiu i Pomorzu Zachodnim. Najsilniejszy jest oddział krakowski, który powstał jako pierwszy w 2012 r.

Andrzej Guła

Współzałożyciel i lider Polskiego Alarmu Smogowego. Z wykształcenia jest ekonomistą środowiska. Pracował jako analityk finansowy i rynkowy w sektorze efektywności energetycznej, jakości powietrza oraz ochrony środowiska. Jest uważany za lidera środowiska antysmogowego w Polsce.

Anna Dworakowska

Współzałożycielka i dyrektorka zarządzająca w PAS. Z wykształcenia jest anglistką, kształciła się też podyplomowo z ochrony środowiska i inżynierii na AGH oraz z Public Policy Analysis na londyńskiej LSE. Jest ekspertką w Instytucie Ekonomii Środowiska.

Piotr Sergiej

Rzecznik prasowy PAS. Funkcję tę pełni od początku działalności organizacji (2015 r.). Związany jest ze stołecznym oddziałem PAS - Warszawą Bez Smogu. Z zawodu jest dziennikarzem.

Europejskie Centrum Czystego Powietrza

Fundacja została założona w 2019 r. i ma siedzibę w Krakowie. Jej misją jest poprawa jakości powietrza w Polsce poprzez badania, edukację i promowanie rozwiązań ekologicznych. Organizacja koncentruje się na analizie skutków zanieczyszczeń dla zdrowia publicznego oraz opracowywaniu strategii mających na celu redukcję emisji zanieczyszczeń powietrza. W 2024 r. opublikowała m.in. raport analizujący skutki zdrowotne poprawy jakości powietrza w województwach małopolskim, mazowieckim i śląskim. Zbadała też efektywne ścieżki kształtowania taryf na prąd dla użytkowników pomp ciepła i wskaźniki emisyjne dla urzędzeń klasy *Ecodesign*.

Łukasz Adamkiewicz

Prezes zarządu. Jest ekspertem w dziedzinie wpływu smogu na zdrowie. Podczas studiów doktoranckich badał wpływ zanieczyszczeń powietrza na choroby płuc. Współpracował z Ministerstwem Zdrowia, gdzie przyczynił się do utworzenia grupy roboczej zajmującej się monitoringiem i analizą konsekwencji wysokich zanieczyszczeń dla zdrowia publicznego. Doradzał także ministrowi przedsiębiorczości i technologii.

Dominika Mucha

Wiceprezesa zarządu. Specjalizuje się w pomiarach zanieczyszczeń powietrza oraz badaniu wpływu smogu na zdrowie. Ma wieloletnie doświadczenie w pracy badawczej. Jest pracowniczką naukową Wydziału Instalacji Budowlanych, Hydrotechniki i Inżynierii Środowiska na Politechnice Warszawskiej.